

Refleksjoner rundt boken 'Helse for de mange – samfunnsmedisin i Norge'

(Redaktører: Ø. Larsen, A. Alvik, K. Hagestad, M. Nylenna)

AV OLA JØSENDAL

Innledning

Tradisjonelt har norsk samfunnsmedisin vært bygget rundt 'kombi-legen', det vil si kommunalt ansatte leger som både driver klinisk allmennmedisin, som har ansvar for hele eller deler av kommunal helse-tjeneste og som er kommunens råd-giver i helsepolitiske spørsmål. Det samfunnsmedisinske miljøet i Norge har de siste årene vært under press, som et resultat av flere parallelle prosesser:

- lovgivningen har helt fra avviklingen av distriktstlege-ordningen i 1984 gradvis svekket fundamentet for utøvelse av samfunnsmedisinsk aktivitet,
- antallet leger som faktisk fungerer i tradisjonelle samfunnsmedisinske ordninger har blitt mindre,
- andre yrkesgrupper har overtatt en større og større andel av samfunnsmedisinerens tradisjonelle oppgaver,
- den formelle kompetansen samfunnsmedisineren har tilegnet seg gjennom sin spesialitetsutdannelse, synes ikke lenger å tilsvare det kommunene etterspør.

Med dette bakteppet er det selvsagt svært spennende å gå løs på en ny lærebok i norsk samfunnsmedisin. Boken ankom med perfekt timing til 400-års jubileet for norsk helsevesen. Det store spørsmålet er selvsagt om boken kan bidra til å løse de faglige, fagpolitiske og politiske spørsmål som står på dagsordenen for norsk samfunnsmedisin.

Boken

Boken er et praktverk om norsk samfunnsmedisin, la det være sagt med en gang. Spesielt er innledningskapittelet en stimulering til bevisste valg av perspektiv for å angripe de mange samfunnsmedisinske problemstillingene. Redaktørene som står bak innledningen, konkluderer med at 'Samfunnsmedisin er mer en tenkemåte enn et fag'. Konklusjo-

nen er spennende, og maler ut en horisont for samfunnsmedisinsk arbeid som både blir kreativ og krevende.

Boken er også en stor sak i antall sider (688 s). Allikevel er den lettlest, og kan brukes som inngang til relevante referanser, til oppslag, og til ren forlystelse (jfr kapittel 15 av Kristian Hagestad, 'Frå famlande fjortisar til falmande femtiåringar').

Enkelte kapitler framstår også som faglige perler, som for eksempel kapittel 18, om Helseøkonomi (Ivar Sønbo Kristiansen). Gitt at leseren ikke er ekspert på helseøkonomi, gir kapittelet en god og kort innføring i aktuelle tema.

Det er også spennende at redaktørene har hentet inn topp kompetanse nasjonalt fra de fagfeltene som skal fungere sammen med den (samfunns)medisinske. Samfunnspsykologen Leif E Aarø og sosilologen Karl Erik Lund kan få æren

13 Frå famlende fortjantar til famlende femtiåringar – om livsstil, samfunn og helse

Knut Arne Hovland

«Helse for de mange» er en bok som handler om helse og livsstil. Den er skrevet av Knut Arne Hovland og er en del av serien «Helse for de mange» som utgis av Helse for de mange. Boken handler om helse og livsstil, og er en del av serien «Helse for de mange» som utgis av Helse for de mange.

14 Livsstil og helse

«Helse for de mange» er en bok som handler om helse og livsstil. Den er skrevet av Knut Arne Hovland og er en del av serien «Helse for de mange» som utgis av Helse for de mange.

15 Helseøkonomi – samfunnsmedisinske søsterdisiplin i samfunnsfagene

Knut Arne Hovland

«Helseøkonomi» er en bok som handler om helseøkonomi. Den er skrevet av Knut Arne Hovland og er en del av serien «Helse for de mange» som utgis av Helse for de mange.

16 Helseøkonomi

«Helseøkonomi» er en bok som handler om helseøkonomi. Den er skrevet av Knut Arne Hovland og er en del av serien «Helse for de mange» som utgis av Helse for de mange.

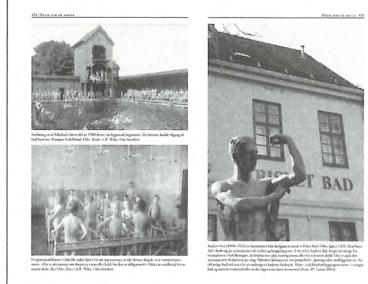
17 Medisinsk etikk og jus – om det gode og det rette, det vonde og det gale

Knut Arne Hovland

«Medisinsk etikk og jus» er en bok som handler om medisinsk etikk og jus. Den er skrevet av Knut Arne Hovland og er en del av serien «Helse for de mange» som utgis av Helse for de mange.

18 Medisinsk etikk og jus

«Medisinsk etikk og jus» er en bok som handler om medisinsk etikk og jus. Den er skrevet av Knut Arne Hovland og er en del av serien «Helse for de mange» som utgis av Helse for de mange.

«Helse for de mange» er en bok som handler om helse og livsstil. Den er skrevet av Knut Arne Hovland og er en del av serien «Helse for de mange» som utgis av Helse for de mange.

av å representere dem. Bidragene fra våre akademiske kolleger gir leseren en grunnleggende tro på at to hoder tenker bedre enn ett.

Kapittel 30 fortjener også en særlig framheving. Kollega Geir Sverre Braut blir det normalt forventet mye av, og han innfrir også i denne omgangen. Kapitlet som diskuterer medisinsk etikk og jus er ikke bare meget velformulert, men utfordrer sterkt etablerte og vedtatte sannheter, og stimulerer til kritisk refleksjon over egne grunnleggende verdier og oppfatninger. Braut evner også å stille kritiske spørsmål til moderniseringen av helsevesenet i stort, han avslutter for eksempel kapittel 30 med *‘Eit anna spørsmål er knytt til om fortjenesteorienteringa på ein marknad vil påverke det ueigennyttige imperativet i helsetenesta’*.

Sår eller savn?

Profilerte spesialister innen en rekke områder har mange frihetsgrader når det gjelder å kommentere og vurdere innen sitt spesialfelt. Folk flest har små muligheter til å gjøre en kvalifisert vurdering av spesialistenes kompetanse. Slik er det ikke med samfunnsmedisin. Samfunnsmedisinske vurderinger og kommentarer blir gjenstand for synsing og omtale, på lik linje med folk flest sine vurderinger av fotballkamper.

Både for redaktørene av boken ‘Helse for de mange’ og for fotballtreneren er det åpenbart at arbeidet bak den konstruktive, tiltalende og målrike prestasjonen er svært krevende. Det kreves langt mindre innsats for å ødelegge eller kritisere, og effekten av liten negativ innsats kan være uforholdsmessig stor.

Derfor er det også all grunn til å være ydmyk med å antyde sår eller savn knyttet til boken ‘Helse for de mange’. På den andre siden kan en omtale som utelukkende framstår som en ensidig hyllest bli oppfattet som ukritisk og overflatisk. Omtale av denne viktige boken fortjener heller ikke det. Ønsket er at de sår eller savn som nevnes videre, kan bidra til at flere leser boken og bruker boken til de viktige refleksjonene vi blir invitert med i.

Undertegnede mener prinsipielt at det er et avgjørende viktig samfunnsmedisinsk perspektiv som bør komme først i all samfunnsmedisinsk tenkning: Det internasjonale. Selv en bok om norsk samfunnsmedisin kunne ha satt et skarpere lys på det internasjonale.

Et par språklige snarveier kan også ha større følger enn de filologiske. Uttrykket ‘alternativ medisin’ er lukket ut av den offentlige forvaltning. Bakgrunnen er at det åpenbart ikke finnes noen alternativ medisin, kun alternative behandlingsformer. Det burde vi sett også i denne boken. Også uttrykket ‘samfunnsmedisin’ er diskutert med en språklig tilsnikelse i det ‘samfunnsmedisin’ og ‘public health’ blir synonymisert. ‘Public health medicine’ er vel en bedre engelsk parallell til det norske ‘samfunnsmedisin’.

Boken er en historisk gullgrube, like inntil år 2003. Kanskje vi kunne ha forventet at et så kompetent og faglig tungt utvalg bidragsyttere ville våget å sende en fargerik visjon ut på prøve? Mye kan tale for at avgjørende valg for norsk helsevesen vil bli påvirket av hvordan norsk samfunnsmedisin går videre. Da er det både en utfordring og et savn at våre framste fagfolk skriver historien og stiller spørsmål, men ikke forsøker å se klarere i krystallkulen.

Konklusjon

Boken ‘Helse for de mange – samfunnsmedisin i Norge’ er et praktverk om norsk samfunnsmedisin. Dersom man skal ivareta den samfunnsmedisinske tenkemåte, og bygge et fag, vil boken være en naturlig hjørnestein for den eller dem som skal bygge faget videre. Samtidig utfordres leseren til kritisk refleksjon uten at fasit dyttes ubehagelig fram. Også etter bokens lansering står framtiden for norsk samfunnsmedisin like vid åpen. Horisonten er vid og skuten er stor, men kursen gjenstår å bli staket ut. Den eller de som ønsker å sette kursen, må i alle fall beherske innholdet i boken ‘Helse for de mange – samfunnsmedisin i Norge’.

Kommentarene står for egen regning,
vennlig hilsen fra Ola Jøsendal, leder av Oll

Har du kommentarer, reaksjoner eller spørsmål om artikkelen? Inspirerer den deg til å skrive noe selv? Ansvarlig redaktør for denne artikkelen har vært Ola Nordviste. Kontakt ham på nordviste@c2i.net